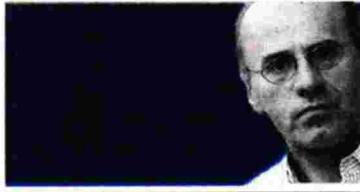

Δεν είναι αυτή η ελληνική άνοιξη!

Χαρίδημος Κ. Τσούκας

Κάθε φορά που αλλάζει κυβέρνηση αναπτερώνεται η ελπίδα. Οι νέοι πρωθυπουργοί προβαίνουν σε ελπιδοφόρες εξαγγελίες, ο κόσμος προσδοκά αλλαγές, αλλά το σύστημα, τελικά, βρίσκει τη γνώριμή του ισορροπία. Είναι σαν να αλλάζουμε κυβερνήσεις για να μην αλλάξουμε τη χώρα.

Δεν είναι τυχαίο. Οι ιστορικά εμπειδωμένοι εθισμοί (το habitus) που παρήγαγαν τις βαθιές θεσμικές ανεπάρκειες, οι οποίες με τη σειρά τους οδήγησαν την Ελλάδα στη χρεοκοπία, δημιουργούν ένα αόρατο μενού από το οποίο επιλέγουν τα κόμματα εξουσίας. Η «αλλαγή» που παραδοσιακά επαγγέλλονται διηθείται μέσα από ριζωμένες νοοτροπίες. Το ερώτημα ύστερα από μια κυβερνητική μεταβολή δεν είναι αν θα υπάρξει αλλαγή ή στασιμότητα, αλλά κατά πόσον οι εξαγγελόμενες αλλαγές ξεφεύγουν από το άρρητο πλαίσιο των ιστορικών εθισμών.

Αν και στην Ιστορία τίποτα δεν επαναλαμβάνεται, τίποτα δεν προκύπτει εκ του μηδενός. Η αντιμνημονιακή ρητορική Τσίπρα σήμερα αντλεί αρκετά από το αντιδεξιό λογοπλάισιο (discourse) του πρώιμου Ανδρέα Παπανδρέου (ΑΠ), το οποίο με τη σειρά

του αντλούσε από ιστορικά διαμορφωμένα ρεύματα αντιλήψεων. Ο αντίπαλος του 1981 ενισχύεται σήμερα.

Ο αναπληρωτής υπουργός Διοικητικής Μεταρρύθμισης θεωρεί ότι το ελληνικό κράτος δεν είναι επαρκώς «δημοκρατικό και ανοιχτό στην κοινωνία», όχι ότι είναι μπάχαλο – όμηρος οργανωμένων συμφερόντων, κομματικοποιημένο, ανοργάνωτο, κακοδιοικούμενο. Ο φθόνος απέναντι στα πρότυπα σχολεία (καταργήθηκαν από τον ΑΠ τη δεκαετία του 1980) επανέρχεται με κηρύγματα του νέου υπουργού Παιδείας, ύφους μαοϊκού ερυθροφρουρού, κατά της «αριστείας».

Χρειάζεται αυθεντικός ριζοσπαστισμός για να αλλάξουν οι εθισμοί των κομμάτων εξουσίας. Αμφιβάλλω αν η κυβέρνηση Τσίπρα τον διαθέτει. Γραμματέας του Υπουργικού Συμβουλίου διορίστηκε ένας εκλεκτός του Πρωθυπουργού. Επικεφαλής της ΕΥΠ επελέγη ένας πρώην έμπιστος του ανδρεοπαπανδρείκου περιβάλλοντος. Γενικοί γραμματείς υπουργείων και επικεφαλής οργανισμών άρχισαν, αυτονοήτως, να διορίζονται πρώην πολιτευτές ή οι αναπόφευκτοι πανεπιστημιακοί. Η κατάργηση των ειδικών υπουργικών συμβούλων αναγγέλθηκε μεν, αλλά ήδη ο κ. Δραγασάκης

προέλαβε δεκαπέντε! Η παθογένεια της δημόσιας διοίκησης – η ασθενής θεσμική μνήμη, η κομματοκρατική διοίκηση, η απουσία θεσμικών αντιβάρων – όχι μόνο δεν αντιμετωπίζεται αλλά διαιωνίζεται, αποκτώντας τώρα ιδεολογικό επίχρισμα (όπως το 1981).

Τα ιδεοληπτικά-λαϊκιστικά κόμματα πάσχουν από τρεις παθογένειες: δια-

γός Παιδείας κ. Μπαλτάς ανέφερε σε συνέντευξή του ότι, με κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ, οι πολίτες «θα κάνουν τα πάντα για να ανταποκριθούν στις [φορολογικές] υποχρεώσεις τους [...]». Γιατί τότε θα ξέρουν ακριβώς το πού πάνε τα λεφτά τους». Για τους ιδεοληπτικούς αριστερούς η ψήφος στο κόμμα τους συνεπάγεται τέτοια αλ-

σύστημα ιδεών τους, αγνοώντας την εμπειρική πραγματικότητα. Για τον υπουργό Δικαιοσύνης κ. Παρασκευόπουλο, το πρόβλημα της Δικαιοσύνης είναι να μην «αποκλείεται [ο αδύναμος] εξαιτίας πολυδάπανων [...] διαδικασιών». Ίσως να έχει υπόψη του την Ελβετία ο υπουργός, αλλά στην Ελλάδα που εμπειρικά γνωρίζουμε το αντίθετο είναι το πρόβλημα: είναι τόσο φθηνή η πρόσβαση στη Δικαιοσύνη (το παράβολο στο ΣτΕ είναι μόλις 100 ευρώ!) που δεν αποθαρρύνει προπετείς ή προσχηματικές προσφυγές, με συνέπεια την τεράστια συσσώρευση υποθέσεων και την απαράδεκτη βραδυδικία. Για τους ιδεοληπτικούς λαϊκιστές τα δημόσια αγαθά δεν θεωρούνται πεπερασμένα (οπότε αποφεύγουν τις δύσκολες επιλογές για την προσφορά τους), αλλά πρέπει να παρέχονται αφειδώς στον «υπέροχο λαό».

Οι ιδεοληπτικοί αντιλαμβάνονται τη διακυβέρνηση ως ρητορικό αγώνα πειθούς, όχι ως τη λήψη ενίοτε οδυνηρών αποφάσεων. Το κράτος, είπε ο υπουργός Δικαιοσύνης, πρέπει να κάνει «διάλογο με όλους: με υπόπτους, ενόχους, κουκουλοφόρους [...]». Προσέξτε πώς αντιλαμβάνεται τον ρόλο του: ως μεσολαβητής, όχι ως κυβερνή-

της που φροντίζει να λειτουργεί σωστά το δικαιοδοτικό σύστημα επιβολής κυρώσεων. Ο «διάλογος» είναι η ευφημιστική απόδοση της απροθυμίας των πολιτικών να επιβάλλουν τον σεβασμό της έννομης τάξης. Διαλέγονται για να μην αποφασίζουν.

Σε συνθήκες χρεοκοπίας, η χρονίως πολωτική αντιπαράθεση των κομμάτων αδυνατίζει τους ήδη καχεκτικούς θεσμούς. Δεν έχουμε μάθει να χτίζουμε πάνω σε όσα καλά έκαναν οι προηγούμενοι, μόνο να γκρεμίζουμε. Όπως η αντιδεξιά ρητορική του 1981, έτσι και σήμερα ο αντιμνημονιακός λόγος λειτουργεί κυρίως καταδαφιστικά. Τους χθεσινούς φαύλους λαϊκιστές αντικατέστησαν σήμερα οι ιδεοληπτικοί λαϊκιστές. Αυτοί που με αυτοθαυμαστική υπεροψία συνεισέφεραν στην εμπέδωση μιας μηδενιστικής νοοτροπίας απονομιμοποίησης του κράτους καλούνται σήμερα, ως εξουσιαστές πλέον, να πάρουν όλες εκείνες τις δύσκολες αποφάσεις για τις οποίες δεν προετοιμάστηκαν ποτέ. Μακάρι να τα καταφέρουν, αλλά δεν θα έβαζα στοιχήμα.

Ο κ. Χαρίδημος Κ. Τσοούκας είναι καθηγητής στα πανεπιστήμια Κύπρου και Warwick.

Η αντιμνημονιακή ρητορική Τσίπρα αντλεί αρκετά από τον αντιδεξιό λόγο του πρώιμου Ανδρέα Παπανδρέου. Η κρατικιστική αντίληψη της οικονομίας και η λαϊκιστική καχυποψία έναντι των θεσμών επανέρχονται

θέτουν μian απλοϊκή ανθρωπολογία, αποστρέφονται την εμπειρική πραγματικότητα και αρνούνται να κάνουν τις δύσκολες επιλογές που συνεπάγεται η διακυβέρνηση. Τα συμπτώματα είναι ήδη ορατά.

Πριν από έναν χρόνο ο νυν υπουρ-

λαγή φρονήματος που μεταμορφώνει τους ανθρώπους σε αλτρουιστές! Δεν αντιλαμβάνονται ότι το φρόνημα διαμορφώνεται από ιστορικούς εθισμούς, υλικές συνθήκες και ένα πλέγμα κινήτρων-κυρώσεων.

Οι ιδεοληπτικοί εγκλωβίζονται στο